

Poština plačana v gotovini.

ŽAR

DIJAŠKI LEPOSLOVNI LIST

LETO IV — 1932-33 — ŠTEV. 4

List izdaja prof. Gnjezda Franc, za srednješolsko organizacijo »Žare« na drž. klasični gimnaziji.

Odgovorni urednik prof. Gnjezda Franc. — Tiskarna »Slovenija« (predst. A. Kolman), Ljubljana, Wolfova ulica št. 1.

VSEBINA:

Jože Kastelic — Pesmi.

Slavko J. Žabkar — Železobetonski most.

Slavko J. Žabkar — Božični večer.

Slavko J. Žabkar — Božična balada.

France Novšak — Le sjej, le sjej, ti sonce!

Volkun Belopoljski — Materin obisk.

Slavko J. Žabkar — Tam nekje preko polj...

Jože Procházka — Čehoslovaška književnost.

Gledališka poročila. — Tone.

ŽAR

DIJAŠKI LEPOSLOVNI LIST NA DRŽAVNI KLASIČNI
GIMNAZIJI V LJUBLJANI

LETO IV

1932-33

ŠTEV. 4

Jože Kastelic — Pesmi.

Slovo.

Na belo, ozko pot

ne misli več:

Vsak spomin na to

je kakor bridek meč.

Pozabi na mesečine

predobri sijaj:

Kaj bi dragulj iz globine

morjá želela nazaj —

Mordá pa se najde včasih dragulj

iz morja:

Morda pa zasije nad nama kdaj

venec zvezda —

Ne misli — le v dalji razpni roke

v to noč:

Med nama naj mesec po nebu gre

in sveti sreču v pomoč.

Slovo.

Tvoja roka sanja v prostoru

in plete nevidne vence molitve.

Svila širokih rokavov šumi —

tako trepetajo angelska krila.

Usta si zaklenila s smehljajem,

z njimi ne moliš več.

Oči ti gredo za zadnjim rajem.

Tako si lepa:
 Tvoja roka plete nevidne vence molitve.
 Še mene si vsega ovila s sijajem
 v tej uri odpovedi,
 uri ločitve.

Anno Domini 1575.

Zapozneli popotniki v vas gredo,
 na oknih mesec sloni,
 in ko zamahne kdo v vrsti z roko,
 se plašno spogledajo trudne oči.

Skozi zadnja vrata so k nam prišli,
 mračno jim glas šepeta:
 Smo močni, smo zbrani, smo vsi? —
 Kakor zastava visoko na nebu kres plapola.

Božič 1932.

Jaz grem k sveti Družini v vas —
 tam je Marija razvila plašč,
 tam je božič doma.

Sveta Družina je menda odšla:
 Tukaj je šotor stal nekoč,
 zdaj pa ni več nikogar tu.
 Po snegu ne vidim nobenih stopinj —
 samo tri vzbokline kot od grobov.
 Kaj je odšla vsa sveta Družina domov
 in bom jaz sam ostal na noč?

Zdaj sem na beli zemlji sam,
 sveta Družina je šla odtod.
 Če pa ni svete Družine nikjer,
 tudi božiča nikjer več ni
 in mene nikamor ne vodi pot.

Slavko J. Žabkar — Železobetonski most.

(Iz »Obrazov v potnem asfaltu«.)

Na tako silnih stebrih čepi železobetonski most. Samo dvoje nizkih in pregosto s hišami preobloženih bregov veže. samo mesto, ki ga je Donava na dvoje preklala, spaja od jutranjih ur do večernih iskanj.

Kakor silna mavrica, v zelenih in rdečih in še rumenih lučih.

Na čelni strani čepi bela deska in na njej vgreben napis z velikimi rdečimi črkami. Nikdo jih ne čita, nikdo se ne ozre kvišku, ko hiti mimo čez most, samo jaz stojim pred njimi in tipljem z radovednimi očmi črko za črko.

Pa saj ni za me ta napis.

Čemu? Saj nimam tovornih voz in avtomobilov.

Čemu ga čitam?

Tako slučajno, ker je oko obviselo na njem.

Mimo se pode avtomobili, kočije, tovorni vozovi, kolesarji, studentje in brezposelni delavci in uradniki in dekleta in psi in dame pred njimi. Vsem se tako silno nekam mudi. In vsak je tako nervozen in pust in nezanimiv.

In vsi se prelivajo čez most v dolnje mesto. Samo malo jih prihaja s te strani.

Rdeč avtomobil je pribrzel mimo.

V njem je nekdo igral na harmoniko.

Zakaj pač harmoniko, ne vem?

Velemesta ne razumem. Ali so moje misli prepočasne, ali sem otrok preostal iz pravljичne dobe, ali pa sem človek, ki ljubi preveč svoja polja in mirno samoto dolenjskih vin-skih goric in belokranjskih lepo zaokroženih drag, polnih belih ovc.

Železobetonski most pa se boči in boči — — —

Po sredi drve avtomobili in kolesarji in vozovi.

Po levem hodniku se preliva množica, po desnem pa so danes tik pred večerom nalili smrdečega asfalta in nanj natresli robatega peska in nikdo noče poizkusiti prvi, če se več ne sprijemlje mehki asfalt lepo osnaženih čevljev.

Samo dekleta s podolgovatim zavojem je nervozno hodilo od enega konca do drugega, se zdaj pa zdaj ustavilo in motrilo zelenočrne valove, ki so se zaganjali ob silne stebre in se lomili s hresčočim glasom.

Električne luči so ji lizale bleda lica in oči so ji gorele tako čudno. Vsak korak je bil težak in iz vsake kretnje sem bral nemirnost in iskanje nečesa težkega.

Naslonil sem se na železno ograjo in strmel v vodo. Kakor da vidim v vodi njen obraz, se mi je dozdevalo.

Ko je šlo dekle prvič mimo mene, nisem mislil nič posebnega.

Ko je šla drugič, sem se čudil.

Ko je šla tretjič, mi je ušlo oko za njo ...

Tik ograje se je ustavila. Gledala je v vodo, potem v luči, ki so bile nabrane ob ograji v dolgi vrsti in potem je strastno pritisnila podolgovati zavoj na prsi in ga poljubila.

Bila je nemirna, ko je prišla četrtič mimo mene. Oči so ji gorele tako čudno, ko so se ujele z mojimi.

In tisti hip sem doumel.

Slutnja se mi je odvila do konca.

Dekle misli na — samomor.

— — — — —
Ostal sem miren.

Oči pa so hodile za dekletom.

Železobetonski most pa je v hipu zaječal.

Dekle se je ustavilo.

Tik ograje. Strastno je še enkrat poljubilo zavoj in ga skušalo nevidno spustiti v vodo — — —

Odtrgala se mi je beseda kar sama od sebe in v zadnjem hipu sem še vjel dekletovo roko:

»Gospodična, čemu?

Ali nimate nič več ljubezni?«

Črne oči so se zapičile v moje vznemirjene.

Stopila je z desno nogo v ograjo in me skušala odriniti od sebe:

»Oprostite, moram.«

»Gospodična!«

Nasmeh mi je zdrsnil iz obraza.

Tisti hip je zbežal avto čez most.

Daleč v mestu pa se je zganil božični zvon.

Dekletu so ušle solze.

Drobni podolgovati zavoj je oživel — mehko je zazvenelo iz njega — — —

»Morda vas že jutri obiščem, gospodična!

Že zjutraj najbrž, gotovo pa popoldne.

Torej me počakajte!«

»Čakala bom do jutri!«

In je odšla po dolgem železobetonskem mostu v spodnje mesto in potem naprej v predmestje. Vse skozi je poljubovala nedolžnega otroka — — —

Jaz pa sem se naslonil na železno ograjo in se čudil čudnemu srečanju na neskončno silnem železobetonskem mostu, ki veže dvojce nizkih, s hišami preobloženih bregov, ki spaja mesto, ki ga je Donava čez pol preklala.

Valovi so se surovo zaganjali ob močne betonske stebre in mi jezno očitali, da sem jim ukradel dvojce toplih žrtev.

Luči so gorele krvavo rdeče, zeleno in rumeno v dolgi vrsti pred menoj.

Železna ograja je bila mrzla, mrzla kot skala iz ledu in moja kri je vsa vroča tiščala v glavo.

Misli pa so tipale okoli.

In od nekje daleč so se mi trgali Rudolf List-ovi verzi, ki jih je napisal najmlajšim in največjim:

»Ihr Andern wißt nicht, was wir sind:
Zerschlagene, die aufrecht gehen müssen,
Verworfenne mit Weib und Kind.

Ihr Andern wißt nicht, was wir waren,
daß wir, wie ihr und alle, die in Scharen
die Hände rücken an den Schaltern und Turbinen,
Versklaute und Verkaufte schienen
verdammte Knechte schmerzlichen Geschicks...«

Zbežal je avto mimo. Rezko se je zajedalo v mojo dušo zoprno piskanje in hreščanje z verižicami opletenih koles.

»Železobetonski most!«

»Železobetonski most!«

»Železobetonski most!«

Je brnelo v mojih ušesih.

Nič posebnega dvojce mladih življenj.

Sredi velemestnega hrupa ni nič novega, če ugasne dvojce mladih življenj. Kakšen časopis bi mimogrede povedal skrivnostno zgodbo v treh ali sedmih besedah.

Električne luči so ji lizale blede lica in oči so ji gorele tako čudno. Vsak korak je bil težak in iz vsake kretnje sem bral nemirnost in iskanje nečesa težkega.

Naslonil sem se na železno ograjo in strmel v vodo. Kakor da vidim v vodi njen obraz, se mi je dozdevalo.

Ko je šlo dekle prvič mimo mene, nisem mislil nič posebnega.

Ko je šla drugič, sem se čudil.

Ko je šla tretjič, mi je ušlo oko za njo...

Tik ograje se je ustavila. Gledala je v vodo, potem v luči, ki so bile nabrane ob ograji v dolgi vrsti in potem je strastno pritisnila podolgovati zavoj na prsi in ga poljubila.

Bila je nemirna, ko je prišla četrtič mimo mene. Oči so ji gorele tako čudno, ko so se ujele z mojimi.

In tisti hip sem doumel.

Slutnja se mi je odvila do konca.

Dekle misli na — samomor.

— — — — —
Ostal sem miren.

Oči pa so hodile za dekletom.

Železobetonski most pa je v hipu zaječal.

Dekle se je ustavilo.

Tik ograje. Strastno je še enkrat poljubilo zavoj in ga skušalo nevidno spustiti v vodo — — —

Odtrgala se mi je beseda kar sama od sebe in v zadnjem hipu sem še vjel dekletovo roko:

»Gospodična, čemu?

Ali nimate nič več ljubezni?«

Črne oči so se zapičile v moje vznemirjene.

Stopila je z desno nogo v ograjo in me skušala odriniti od sebe:

»Oprostite, moram.«

»Gospodična!«

Nasmeh mi je zdrsnil iz obraza.

Tisti hip je zbežal avto čez most.

Daleč v mestu pa se je zganil božični zvon.

Dekletu so ušle solze.

Drobni podolgovati zavoj je oživel — mehko je zazvenelo iz njega — — —

»Morda vas že jutri obiščem, gospodična!

Že zjutraj najbrž, gotovo pa popoldne.

Torej me počakajte!«

»Čakala bom do jutri!«

In je odšla po dolgem železobetonskem mostu v spodnje mesto in potem naprej v predmestje. Vse skozi je poljubovala nedolžnega otroka — — —

Jaz pa sem se naslonil na železno ograjo in se čudil čudnemu srečanju na neskončno silnem železobetonskem mostu, ki veže dvoje nizkih, s hišami preobloženih bregov, ki spaja mesto, ki ga je Donava čez pol preklala.

Valovi so se surovo zaganjali ob močne betonske stebre in mi jezno očitali, da sem jim ukradel dvoje toplih žrtev.

Luči so gorele krvavo rdeče, zeleno in rumeno v dolgi vrsti pred menoj.

Železna ograja je bila mrzla, mrzla kot skala iz ledu in moja kri je vsa vroča tiščala v glavo.

Misli pa so tipale okoli.

In od nekje daleč so se mi trgali Rudolf List-ovi verzi, ki jih je napisal najmlajšim in največjim:

»Ihr Andern wißt nicht, was wir sind:
Zerschlagene, die aufrecht gehen müssen,
Verworfenne mit Weib und Kind.

Ihr Andern wißt nicht, was wir waren,
daß wir, wie ihr und alle, die in Scharen
die Hände rücken an den Schaltern und Turbinen,
Versklaute und Verkaufte schienen
verdammte Knechte schmerzlichen Geschicks...«

Zbežal je avto mimo. Rezko se je zajedalo v mojo dušo zoprno piskanje in hreščanje z verižicami opletenih koles.

»Železobetonski most!«

»Železobetonski most!«

»Železobetonski most!«

Je brnelo v mojih ušesih.

Nič posebnega dvoje mladih življenj.

Sredi vele mestnega hrupa ni nič novega, če ugasne dvoje mladih življenj. Kakšen časopis bi mimogrede povedal skrivnostno zgodbo v treh ali sedmih besedah.

In potem bi vsi pozabili.
In čas bi hitel naprej in se ne bi niti za hip ustavil.

*

Ko sem stopil ves pust in prazen v sobo, je prijatelj še sedel pri knjigah. Povedal sem mu, da se je nocoj dvoje mladih življenj k zatonu nagnilo, pa je bila železna ograja previsoka in premrzla.

Železobetonski most in čas sta bila usmiljena.

Nič se ni čudil prijatelj.

Na mizi pa sem našel odprto knjigo.

Na strani 241. spodaj sem čital:

»Die Zeit ist die Brücke, die sich für dich vom Nichts zur Ewigkeit wölbt!«

In železobetonski most in čudno srečanje na njem se je še enkrat odigralo mimo mojih oči, ko sem zaprl knjigo.

Zunaj pa je bil božični večer

in božični zvonovi tako mehko pojo

božično pesem...

Slavko J. Žabkar — Božični večer.

(Dunajski motiv.)

V noč je umolknil moj nemi, pozabljeni glas.

v asfaltu se ubili so drobni koraki:

in misli so padle kot trudni golobi na tla

in daleč, tam daleč se veter s snegom igra...

Nemo hitijo otroci s pesmijo v ustih domov —
proletarci.

Vsak je bolan, in vsakemu misel na jaslince v duši zori.

Kakor otroci

vsak je izpit, in drobán in ubog,

sedemkrat bičan, kronán in križan

od mrzlih in trdih nadlog...

Moja duša pa spremlja te drobne otroke po cesti

in vtaplja se v rdečem razkošju božične noči.

Daleč, tam daleč božični zvon v mestu zvoní...

Slavko J. Žabkar — Božična balada.

Po cesti gre troje težko naloženih voz.

— — — — —
 Naprej in naprej čez polje večerno gredo
 romarji čudni kam daleč domov.

Tako mehko domače zaudarja pred mano seno
 in v moji duši toplo je, toplo...

Kamen ob cesti sanja o daljni povesti:
 Mirno čez njega se sklanja nekdo —
 vse pozno v večer, še morda čez noč
 čakal zaman bo pozabljen na toplo pomoč — — —

Mimo gre troje težko naloženih voz:
 Naprej in naprej čez polje večerno gredo
 romarji čudni kam daleč domov.

— — — — —
 Nikdo ob koncu na tujca ni bolnega zrl:
 oh, pozno v polnoč bo brez pesmi pretruden umrl...

Po cesti gre troje težko naloženih voz:
 mehko domače zaudarja pred mano seno
 in v moji duši hladno je, hladno...

France Novšak — Le sjej, le sjej, ti sonce!

(Zgodbe mladih dni.)

7.

Res ne vem, če so še kje na svetu tako pridni otroci,
 kakor midva, ki čakava, da pride sveti Miklavž. Janko ne
 mara biti več poveljnik, jaz tudi ne vojak, čeprav pride
 mala Majda vsak dan in pravi:

»Janko, zakaj nisi več vojak?«

Janko ne odgovori, samo mene gleda, češ, pojdi ti!

Vsi se stiskamo pri peči, kajti zunaj sneži. Tako tiho je
 vse, kakor bi vsi nekaj lepega čakali.

Mama nam pripoveduje na dolgo in široko, kako se
 odpro nebesa, kako se vse zvezdice lepo uvrstijo, da bi sveti

Miklavž v temi ne izgrešil poti. Kako se prikažejo angelčki, potem ovčice, ki jih ima Miklavž namesto konjičkov in ki mu pomagajo peljati bogate darove z nebes.

Miklavž prinese na svet toliko lepih stvari. Ampak vse to je samo za pridne otroke. Taki, ki samo jokajo, ne dobe ničesar. Samo parkelj pride ponje z velikim košem in jih vrže v pekel.

Vem, da nisem preveč priden. Miklavž ima vse to zapisano. Morda še celo ve, kaj sem rekel o Jezuščku! Da se ga nihče ne boji. Potem me res lahko vrže v pekel!

Kaj takega me je še pomisliti groza. Mama pravi, da gori v peklu ogenj, strašen ogenj. Gori, ne da bi kdo nosil zanj drv.

To so res velike skrbi. Rad bi se pogovoril s kom, pa Janko molči in me še pogledati noče.

Samo Majdica ne razume tega. Prst ima v ustih in glavnica z zlatimi kodri se je sklonila k tlom.

Mati je umolknila in zdaj gleda samo še v svoje delo. Le včasih se vzravna in nalahno vzdihne, stopi k peči in naloži na ogenj, potem se pa spet skloni in šiva.

Drugače je pa tako prijetno toplo in tiho, s ceste ni slišati glasu, le snežinke se druga za drugo ustavljajo na oknu in pripovedujejo, da za njimi prihaja sveti Miklavž.

Za hip se spomnim na očka. Vsi drugi so se že vrnili, samo mi čakamo toliko časa. Nihče ne govori o vojski, vsi spomini so vtonili v davnini. Le kadar sem v postelji, me mati pokriža in pravi:

»Za očka moli, da se vrne!«

»Bom, mama!« rečem na to in se skušam domisliti, kdaj sem ga zadnjič videl. Toda oči se mi prehitro zapro.

Tako se zgodi vsak večer. Čas gre mimo srca in njegovih drobnih želj in pozabljenje izbriše tiho slutnjo, da se očka ne vrne več — — —

Nekdo potrka in pomoli debelo glavo v sobo. To je Milan. Ampak kakšen je! Drugače tako bled, danes pa žari, da ga je veselje pogledati.

Vsi se ozremo proti njemu. Vsi bi radi nekaj prav lepega izvedeli.

»Miklavž gre k nam!« pove Milan.

»Miklavž, že?« se začudi Janko.

»Res, res!« nadaljuje Milan. »In kakšen je! Ves zlat.

Dva angelčka ima s seboj, za njim pa rožljajo parklji z verigami. In koliko je na cesti ljudi! Ko bi ti vedel!»

»Gre res k nam?« izprašuje Janko.

»No, če pa rečem! Seveda. Boš videl, koliko bo prinesel.«

Mati vstane in pogleda skozi okno.

»Zdaj pa le pridni bodite!« reče in njene tople oči za hip počijejo na vsakem izmed nas.

Pri vratih stoji Milan. Roke je položil Janku v naročje, ustnice ima nalahno odprte, kakor bi hotel še nekaj povedati. Janko je zamišljen. Njegove oči nemirno begajo po sobi, naposled se ustavijo na Majdici.

Tako je podobna angelčku, ko stoji sredi sobe. Njeno srcece se smehlja v pričakovanju nečesa dobrega, lepega. Nič se ne bojijo parkljev te razkošne oči. Zlati kodri ji pokrivajo čelo, padajo ji na ramena. Igra se z ročicami, ki so tako drobne, da bi se Jezušček nasmehljaj, če bi jih videl...

Gleda nas mati in oči ji zasijejo v sreči. Tako se nasmehlja sonce, ko pride nova pomlad.

Zunaj sneži. Zunaj je mraz. Padajo na okno snežinke in pripovedujejo lepo pravljico...

Miklavž prihaja...

8.

Zbudim se, in prvo, kar vidim, je:

Dolga soba z visokimi okni, ki so napol zastrti. Dolge vrste železnih postelj in na njih dolga vrsta ljudi, ki strmijo v strop. To je bolnica.

Nikjer ni mame, nikjer Janka, tudi drugih otrok ne. Sam sem.

Mimo moje postelje gre sestra. Tako bela je v obraz in nekje globoko v očeh ji počiva žalost. Tihi so njeni koraki, še tišje so njene besede, ko me vpraša:

»No, mali?«

Gledam jo in hočem odgovoriti, pa ne spravim glasu iz sebe.

Z drobno roko se dotakne mojih las, mehki prsti gredo čez moje vroče čelo.

»Saj boš kmalu zdrav!« reče in se nasmeji.

Ampak zdi se mi, da je to rekla nekemu drugemu.

kajti v prsih me tišči. In kakor bi bilo nekaj živega v meni, tako čudno kljuje in udarja. Bog ve, kaj je to.

»Mama!« kličem.

Bel obraz se skloni nad menoj.

»Tako pride mamica, takoj!« reče sestra in mi popravi odejo. Za trenotek obstoji, nato se obrne in se tiho oddalji.

Nič ne vem, kaj se je zgodilo z menoj. Že dolgo nisem videl Majdice, komaj še vem, da ima zlate laske in da so mi pri slovesu rekli, naj ji dam roko.

Vse se je spremenilo. Samo ti dolgi, beli zidovi so vedno enaki in bolniki hodijo tiho v dolgih haljah po sobi in se prav tiho smejiyo.

Drugače je pa vse enako. Le kadar pride mama, se mi zdi še med pustimi zidovi prijetno. Najrajši bi videl, da bi tudi ponoči ostala pri meni. Potem bi me ne bilo strah.

Ker ponoči mnogokrat ne morem zapreti oči. Tedaj se mi nenadoma v glavi zavrti, v prsih mi nekaj razbija kakor s kladivom. In kakor bi tisoč ognjev gorelo v meni, mi lije pot curkoma po telesu. Rad bi zakričal, pa me nekaj davi v grlu, rad bi zajokal, pa so mi oči suhe. Če bi ne bilo sestre, ki pride ponoči tiho kakor angel in mi reče, naj se ne bojim!

Približa se sestra.

»Kdaj pride mama?« jo vprašam, ko skloni glavo nad menoj.

»Opoldne!«

»Je to še dolgo?« pravim, da bi ne šla takoj od mene in me pustila samega.

»Ne!« odgovori. »Poglej, saj že gre!«

Res se odpro vrata in mati stopa smehlja se proti meni. Za njo pa gre mož v črni obleki. Tako bled je njegov obraz in tako dobre njegove oči.

Spomin iz davnih dni vstane v moji duši. Vidim, kako sedi na konju mlad človek. Svetlo sabljo zavihiti po zraku in udari nekoga v sivem plašču čez hrbet.

In potem korakajo mimo mene vojaki. Nekdo me pogleda in njegov obraz preleti komaj viden smehlaj...

»Ah, saj to je očka!« si mislim in hočem dvigniti roko v pozdrav. Toda odeja je pretežka.

Očka stopi k meni. Samo gleda me.

»Kako si že velik!« reče in sede k mojim nogam.

»Očka!« pravim šepetaje. »Veš, tako dolgo smo te čakali in molili smo vsak večer. Ampak nisi maral priti. Kje si bil tako dolgo?«

»Daleč.« odgovori. »Tam, kjer je vojska.«

»To je zelo daleč, kaj?«

»Zelo!«

Drug drugega gledamo in vsem nam je tako lepo.

Skozi napol zastrta okna sije zimsko sonce. Ne bo dolgo, ko bo pomlad razklenila led in bo zbežal s polj poslednji sneg.

Takrat bom gotovo že ozdravel.

In očka, kakor bi vedel za moje misli, se skloni nad menoj in me poljubi na vroče čelo.

(Dalje.)

Volkun Belopoljski — Materin obisk.

Tri noči zaporedoma se mi je o tem sanjalo: Prišla je mati, vsa zdelana in sključena, majhna in uboga, čisto nena-doma je prišla in mi je prinesla veliko rozinovo potico. — Táko, kot jo zna speči le ona in ki je o božiču in Veliki noči vedno doma na mizi. Kakor da bi vedela, kako je z menoj v jesenskih dneh. Redkō bi našel človeka, ki te bo razumel, marsikdaj boš razočaran, in v jeseni je vendar v marsikom toliko neutešenega hrepenenja!

Ko se mi je tako sanjalo, sem bil popolnoma prepričan, da bo prišla brez kakega obvestila. S koprnenjem sem se vračal iz šole, odbrzel sem na stanovanje in se ozrl po sobi. Bila je prazna, iz nje je velo nekaj nedomačega. Tolažil sem se z naslednjim dnem.

Sonce je sijalo, tisto jesensko sonce, ki ne greje, ampak lahko razganja bolest v človekovi duši. Ko sem prestopil vežni prag, sem ugledal mater, ki mi je z drobnimi koraki stopila naproti. Šla sva v sobo. Na mizi visoka rozinova potica, nenačeta. »Sedaj pa ureži in jej,« se je nasmehnila, »da ne boš tako suh in bled!« »Nisem lačen, da bi bil suh, šola me jemlje pa močno sem bil bolan.« sem odvrnil in vzal precejšen kos.

»Kako je pa doma, mati?« sem vprašal in nisem pričakoval odgovora. Saj vem: vedno enako, vse jeseni so slične, vinogradi navadno dobro obrode, kostanjevi gozdovi ožive, brž ko porjavijo. Pet jeseni me več ni bilo doma. Kaj pa naj tam iščem, ko je ta čas žalosti povsod dovolj? Tri leta ni bilo matere v mesto, čeprav sem jo bil večkrat prosil. »Pot je predraga, boš že ti opravil, ki si bolj poznan.«

In mati je govorila to in ono, jaz sem jedel potico in hruške in jo gledal s smehljajočimi se očmi. V sobi je bilo čudno svetlo in čas je hitro mineval. Proti večeru sva šla na postajo. Zahajalo je sonce, ob reki se je veter igral z uvelim listjem. Stopal sem poleg matere, ki je znatno manjša in sključena pripovedovala domače dogodke, kar sem nenadoma spregovoril: »Mati, v Rodine bi rad z vami, naveličal sem se že mesta, hoče se mi mlade prostosti, hoče se mi vasi.« Skoraj obstala je, tako me je z začudenjem pogledala: »Od kedaj si pa tak postal? Kje pa pojde brez truda? Ali si že vso vero vase zgubil? Saj so bili že vendar slabši časi, pa nisi nikdar vzdihoval!« Tedaj mi je bilo dovolj. »Tako velik sem, pa vzdihujem.« sem si očital, mati pa me je pogledovala. Kot bi mi videla v srce, se je nasmehnila: »Tako velik si že, pa bi bil vedno rad doma.«

Ko je odpeljal vlak, sem se počasi vračal. V srcu mi je vstala silna vera, v meni je postalo vse svetlo in mlade sanje, ki sem jih že zdavnaj smatral za izgubljene, so znova oživele, prepričan sem bil, da bodo uresničene, ako bo zame bedela mati in v mislih spremljala mojo pot.

V sobi je bilo domače, na mizi je ležala potica, rozine so silile iz sredice. Na ulici je šumelo listje in luči so brlele. Nikdar še nisem imel matere rajši nego oni večer. Od tedaj je poteklo šest tednov in ti poslednji jesenski dnevi mi niso več v muko, ampak ljubim jih kot nekaj dragega, kar je v zvezi z mojim življenjem.

V Rodinah sameva mati in težko čaka božičnega snidenja. Doslej mi še ni pisala, saj najbrže ve, da je dosti, dosti sonca v meni.

Slavko J. Žabkar — Tam nekje preko polj . . .

Tam nekje preko polj letijo jate vran,
tam nekje preko polj se nagiblje dan,
tam nekje preko gora
moja mati zdaj sama moli doma . . .

Tam nekje se je oče uprl z očmi v nebo,
tam nekje se mu želje za željami pno,
tam nekje mimo črnih gozdov
brat moj hodi pozabljen domov . . .

Tam nekje sestra se v mestu z rožo igra,
tam nekje lepa pozablja Boga,
tam nekje Mati zdaj misli na Sina —
in k mojim nogam se je vlegla — tujina . . .

Jože Procházka — Čehoslovaška književnost.

Slovaška. V najstarejših časih so imeli Čehi in Slovaki isti jezik in tudi isto književnost. Našli so tudi na Slovaškem glagolske odlomke in pesem »Hospodine pomiluj ny« je nastala prav tam. Nadaljni razvoj narodnega jezika na Slovaškem je preprečila latinščina. Samostojna književnost pa se začneja z reformacijo oziroma s husiti, ki so vzbudili narodno zavest. Reformacija je dala slovaške šole, njih učiteljstvo pa prve pisatelje in pesnike. Leta 1551. so že tiskali Lutrov katekizem v slovaščini. Precej je škodoval tem začetkom prihod Turkov, ko so mnogi pobegnili na Češko. Tam je Vavrinec Benedikti iz Nudožer napisal prvo slovaško vadnico, Pavel Jesenský je sodeloval pri prevodu Kralicke biblije, Kyrmezer in Tesák pa sta prva slovaška dramatika. Dela onih, ki so ostali doma, nosijo pečat težkih razmer in obsegajo po večini nabožno pesništvo (okoli 2000 pesmi). V dobi protireformacije je bil najplodovitejši protestant Daniel Krman (1663.—1740.), ki je izdal biblijo, skladal nabožne pesmi, napisal vadnico, več polemik in zgodovinski sestavek »De Slavorum origine«. Ostala književnost protireformacije se drži ali nabožnega ali polemično teologičnega polja.

3. Nova doba.

Prosvetljena doba. Na začetku te dobe se je vršil boj za češki jezik. Književni jezik, ki še prej ni bil bogvekakoli čist, je še bolj skvaril Václav Pohl (1720.—1790.). V svoji gramatiki, ki jo je izdal na Dunaju l. 1756., je podobno kakor naš Pohl, uvajal preveč samovoljno nove oblike. S svojimi izrazi je hotel nadomestiti tujke, a je še zvečal zmedo. Zdelo se je že, da bo stremljenje Jožefa II. za enotnim jezikom, namreč nemškim, uničilo češkega. Ko so leta 1774. uvedli v šole nemščino, pa je nastopilo mnogo zagovornikov češčine, med njimi grof Fr. Kinský, ki je zahteval, da se poučuje v šolah v materinskem jeziku.

Tem zahtevam je vlada končno ugodila in je l. 1791. ustanovila na vseučilišču v Pragi stolico za češki jezik in književnost. Prvi je predaval profesor František Martin Pelcl (1734.—1801.), ki je izdal pod vodstvom Dobrovskega češko slovnico »Grundrätze der böhmischen Grammatik« l. 1795. Baval se je tudi z zgodovino Češke in je izdal več del v nemškem in češkem jeziku in razpravo Bohuslava Balbina »Dissertatio apologetica pro lingua slavonica, praecepue bohémica«.

Med zgodovinarji in jezikoslovci iz te dobe sta važna Václav Fortunát Durych, učitelj Dobrovskega in menih Fr. Faustin Procházka, ravnatelj univerzitetne knjižnice. Procházka je izdal stara češka dela, znova prevedel sv. pismo in napisal več razprav o razvoju znanosti in umetnosti na Češkem in Moravskem.

Središčna in najzanimivejša osebnost prosvitljene dobe je Josef Dobrovský (1753.—1829.), utemeljitelj slavistike. Dobrovský je stopil v jezuitski red. Ko je bil še bogoslovec, je bil red razpuščen in tako je dovršil bogoslovje v Pragi. Po dokončanem študiju je postal domači učitelj v rodbini Nostitz. V krogu te rodbine so se zbirali predstavniki češkega razumništva, kakor Pelcl, literarni zgodovinar Voigt in drugi. Pod vplivom teh se je začel zanimati za češko književnost. Pozneje je postal rektor seminarja v Hradištu pri Olomoucu. Leta 1790. je stopil v pokoj. Nato je potoval po raznih državah in je povsod iskal češke rokopise. Umrl je v Brnu l. 1829.

Smemo trditi, da so dela Dobrovskega, četudi so pisana v nemškem jeziku, epohalnega pomena za razvoj češkega jezikoslovja. Poleg večjega števila manjših spisov so pomembna zlasti večja dela, kakor »Ausführliches Lehrgebäude der böhmischen Sprache«, »Institutiones linguae slavicae dialecti veteris« (1882.), »Deutsch-böhmisches Wörterbuch« in zlasti »Geschichte der böhmischen Sprache und Literatur«, kjer dokazuje sorodnost češkega jezika z drugimi slovanskimi jeziki in opisuje njegov razvoj od husitskih časov dalje. S svojimi deli je dal znanstven temelj češkemu jeziku in slavistiki.

Zabavna proza te dobe ni niti številna, niti veliko vredna. Njeni začetki so v zvezi z Václavom Matějem Krameriusom

(1759.—1808.), ki je bil prvi češki novinar. V Pragi je ustanovil založbo čeških knjig (»Česká expedice«) in izdajal v ponatisu stare češke knjige. S svojim časopisom, »C. kr. vlastenecké noviny« je mnogo pripomogel k narodnemu preporodu.

Leta 1785. so Čehi dosegli, da so v praškem stanovskem gledališču igrali poleg nemških tudi češke igre. Leto pozneje so si že zgradili na sedanjem Václavovem trgu leseno gledališče. Zanj so prirejali in prevajali večinoma nemška dela. Kmalu so začeli pisati tudi izvirne češke igre. Snov so zajemali najrajše iz narodne zgodovine. Prokop Šedivý pa je napisal tudi dve komediji iz praškega življenja. Znana sta tudi brata Tham, posebno Václav, ki je izdal, pod vtisom almanaškega gibanja, leta 1785. češki almanah v dveh zvezkih, »Básně v řeči vázané«, ki imajo približno isti pomen, kakor pri nas Devove »Pisanice«. V zbirko je sprejel pesmi starejših, kakor tudi mlajših pesnikov. Vsebinsko pa so zvečine anakreontske, plehke pesmi, brez vsake globine.

Nekateri smatrajo ta almanah za začetek nove češke poezije. Vendar se mi zdi bolj pravilno mnenje onih, ki smatrajo za začetnike prave poezije šele prvega pravega pesnika. Puchmajerja in njegovo šolo. Miselno se ta krožek ne razlikuje mnogo od Thámovega. Tudi tu prevladujejo še vedno anahreontske in idilične pesmi. Pokazal pa je napredek, ker se je oprijel načela Dobrovskega o verzu, namreč mere po naglasih in ne, kakor je bilo do takrat v navadi, mere po dolžinah in kratčinah zloga, in jo je v svojih pesmih tudi rabil. Vendar se je to načelo šele po daljši borbi uveljavilo.

Puchmajerja smemo primerjati z našim »menišičem« Vodnikom. Bil je duhovnik, nazadnje župnik v Radnicích, umrl je v Pragi leta 1820. Prvo zbirko pesmi je izdal l. 1795. pod naslovom »Sebrání básní a zpěvů«. Med leti 1797. do 1814. so izšli še štirje zvezki, leta 1822. pa jih je izdal skupno pod naslovom »Fialky« (vijolice). Puchmajer ni ravno izviren, kar tudi sam priznava. Naslanja se na Nemce, Francoze, najbolj pa na Poljake. Še vedno so priljubljeni njegovi prevodi, predelave Lafontainovih basni, ki jih je s pomočjo poljskega prevoda tako srečno prestavil v domače, češke razmere, da jih skoraj moremo smatrati za izvirne. V pesmih, kakor »Hlas Čecha«, »Oda na Jana Žižku z Trocnova«, »Na jazyk český«, se nam kaže narodno čuteče srce.

Eden izmed njegovih najboljših in najbolj nadarjenih učencev je Sebastian Hněvkovský (1773.—1847.). Uvedel je novi obliki: balado in romanco. Komični ep »Děvin« nam priča, da je najboljši v veseli pesmi, v satiri.

V polemiki o pesniški meri, ki sta jo začela Palacký in Šafařík, ni imel sreče. Leta 1818. sta Palacký in Šafařík izdala spis »Počátky českého básnictví«, v katerem sta na čelu mlajših zastopala zmotno mnenje (mero po dolžinah). Dobrovskega, ki se sam ni oglasil, je branil le Hněvkovský, ki se je končno nekako

udal, ko je priznaval in dopuščal oboje. Tako je za nekoliko časa, bolj v teoriji, zmagala mera po dolžinah, vseeno pa so upotrebljavali mero po naglasih, dokler ni slednja, ki je za češki jezik naravna, zopet zmagala. Dolžinska mera pa je vzdržala nekoliko dalj časa v prevodih iz klasičnih jezikov (Jungmann).

Slovaška. V tej dobi so se Slovaki zelo živahno udeleževali zlasti na narodno-zgodovinskem, pa tudi na zgolj praktičnem, gospodarskem in narodno vzgojevalnem polju. Tiskali so dva lista, političnega »Prešpurské noviný« in književnega »Staré noviny literního umění«, ki je prinašal tudi jezikoslovne, zgodovinske in gospodarske članke.

Na književnem polju so se Slovaki nekako razdelili v dve stranki, v katoliško s središčem v Trnavi in v evangeliško s središčem v Bratislavi (Prešpurk). Že prvi protireformacijski pisatelji so uvajali v svojih spisih dialektične ljudske izraze in s tem kazili čistost književnega jezika. Katoliški pisatelji iz te dobe so nadaljevali v tej smeri. Ko je jezuit Anton Bernolak (1762. do 1813.), eden prvih slovaških filozofov, vzel v svoji slovnici, pravopisu in slovarju trnavsko narečje za književni jezik, je nastala nevarnost, da se bodo Slovaki književno in jezikovno razdvojili. Društvo »Tovarišstvo literného umeňá« je širilo to narečje z almanahom »Zora«, ki pa je bil od leta do leta po obsegu manjši, dokler ni s četrtem letnikom sploh prenehal. Nekoliko časa je pisal vanj tudi Kollár.

Mnogi so spoznali zgoraj omenjeno nevarnost in so ustanovili v Bratislavi l. 1802. kot protiutež »Spolek literatury československy« (1803.). V tem krogu se odlikujeta Bohuslav Tablic in Juraj Palkovič. Palkovič je bil profesor na liceju; izdal je malo zbirko pesmi »Muza ze slovenských hor« in lista »Týdenník« ter »Tatránko«, prvega izključno političnega, drugega pa zabavnega in poučnega. Njegovo največje delo pa je češko-nemško-latinski slovar.

Zmotno Bernolakovo stremljenje je zapustilo nekoliko škodljivih sledov v slovaški književnosti. Če že ni škodovalo v drugem, je gotovo v tem, da so ostali dragoceni plodovi pesnika Jána Hollega, katoliškega duhovnika, tuji in nepristopni večini naroda, da niso vzbudili posnemovalcev in sploh pesniške šole, kakor bi jih bili po svoji vrednosti gotovo zaslužili, ker je pisal v trnavskem narečju. Najboljši so njegovi epi »Svatopluk«, »Cyrillo-Metodiada« in »Sláv i Selanky«.

Doba romantike. Češka romantika stoji pod vplivom Nemcev in nekoliko tudi Angležev. Da vzbudi narodno zavest, je bilo v prvi vrsti poklicano razumništvo, ki je še vedno živelo v spominih na nekdanjo češko samostojnost in slavo. Med njim razlikujemo dve smeri. Vseslovansko je zastopal Kollár, češko narodno idejo pa Palacký in Havlíček.

Josef Jungmann (1773.—1847.), ravnatelj akademske gimnazije, središče vsega književnega in narodnega življenja v prvih

desetletjih devetnajstega stoletja, je koristil razvoju češke književnosti s svojimi prevodi iz svetovne literature. Njegova izvorna dela zaostajajo za prevodi. Obogatil je češki jezik z novimi izrazi, ki jih je jemal iz stare, kakor tudi najstarejše dobe, ko je bil jezik še čist in prost tujih primesi, in iz zaklada drugih slovanskih narečij, mnogo pa jih je ustvaril sam. Da je imel srečno roko v tem, nam priča to, da so te besede postale kmalu narodna last in da so prešle v narodni besedni zaklad. Prevajal je iz angleškega (najboljši je Miltonov »Izgubljeni raj«), iz nemškega (n. pr. Bürger »Lenora«, Goethe, Schiller), iz latinskega (Horac), nekaj malega iz drugih slovanskih jezikov in s pomočjo angleščine celo iz indijskega pesništva. Od njegovih izvirnih pesnitev je najbolj znana romanca »Oldřich a Božena«. Ogromno znanstveno delo je njegov češko-nemški slovar, s katerim se je trudil trideset let. Pomembna je tudi njegova poetika »Slovesnost«, ki vsebuje tudi nekak pregled književnega dela v novi dobi.

Jungmann je zastopal stališče vseslovanskega pismenega jezika. V svojih »Zapiskih« pravi: »Če morejo imeti Nemci, ki se dele, kakor Slovani, na plemena, enoten pismen jezik, zakaj ga ne bi imeli tudi Slovani?« Pripravljen je vseslovanskemu pismenemu jeziku žrtvovati tudi češčino, »ker bi ostali, četudi bi pisali v kateremkoli narečju, še vedno Slovani«. Slovan mu je več kakor Čeh.

Od Jungmannovih učencev se odlikuje Ant. Marek, njegov najboljši prijatelj. Prvi je udaril v svojih pesmih na politično struno. Zelo spretno je prevajal Schillerja, Ovida in tudi Shakespeareja. Besedni zaklad je pomnoževal z ruskimi in poljskimi izrazi. Jungmann je vplival s svojo idejo in slogom tudi na pisatelje in pesnike, zbrane pri listu Nejedlega »Hlasatel Český« in Hromadkovih »Prvotinah«. Nad te se je dvignil Milota Zdirad Polák (1788.—1856.), umrl je v Dunajskem Novem mestu kot general, učitelj na vojni akademiji. Znana je njegova pesem »Vznešenost přírody« in še mnoge manjše pesmice, od katerih je marsikatera ponarodela. Mnogi cenijo bolj od »Vznešenosti« njegov potopis »Cesta do Italie«, ki ima literarno in kulturno vrednost.

(Dalje.)

Gledališka poročila.

Joža Vombergar: VODA.

Pred kratkim smo doživeli v naši drami zopet premiero domačega dela, tretjo v letošnji sezoni. To dejstvo moramo iz vsega sreča pozdraviti. Saj je v našem pesništvu izmed vseh panog vprav dramatika najslabše zastopana. Nič ne de, če domača dela v marsičem ne dosežajo tujih. S tem, da jih Narodno gledališče

uprizarja, naši dramatikci spoznavajo kakor v ogledalu svoje napake in dobivajo izpodbude za nadaljnje delo. Upamo, da bo Narodno gledališče znalo dati domačim uprizaritvam značaj resne umetnosti, s čimer bodo dela sama nehote ostala i vsebinsko i oblikovno na primerno visoki umetniški stopnji. — Vsi trije domači avtorji, ki so s svojimi deli zastopani v letošnjem dramskem repertoarju, pripadajo mlajšemu rodu. Zato smemo upati, da se bodo še razvili in ustvarili Slovencem našo dramo, predvsem dobro ljudsko igro, ki bo tvorila stalen spored naših podeželskih odrov. Saj velik je pomen ljudske igre v tem, da narodu nekaj pove, nekaj življensko ali narodnostno važnega, kar v vsej globini zadeva narodovo dušo.

Taki ljudski igri se je skušal približati Vombergar. Predvsem mu moramo priznati dobro voljo in pravilno usmerjenost njegovega dela.

Njegova igra je komedija. Snov je vzeta iz življenja in nehanja vasi ter njenega občinskega sveta: je torej pristno ljudska. Vsaka komedija pa je s precejšno nužnostjo nekoliko satirična. Tako je ta komedija satira na častihlepno, skopost in gospodarski liberalizem našega kmeta. Duh skupnosti je kakor pri vseh Slovanih pri njem zelo slabo razvit. Saj se pa tudi ni mogel razviti. Slovenci smo bili v teku zgodovinskega razvoja vedno razkosani. V vsem začetku nas je razdelil fevdalizem na mnogo mark, grofij in še manjših enot. Zraslo je vse polno gradov, od katerih je imel vsak malo število kmetov pod svojo oblastjo. Ti kmetje so tvorili samostojno, od vseh strani odrezano celoto. Taka delitev pa ni bila mogoče organizacija uprave, kakor bi kdo mislil, pač pa je bila prava delitev, razkosanost. Podložni kmetje se niso smeli seliti, niti se ženiti izven ozkih mej oblasti svojega graščaka. Svojemu gospodu so izmenoma hodili na tlako: ostali čas pa je vsak delal na svoji večinoma mali kmetiji. Tako za skupno delo in za skupnost sploh ni bilo ne časa niti prilike. Pri vsem tem pa je najbolj tragično, da se nismo nikdar sami vladali. Ko pa je prišlo osvobojenje in odprava tlake, pa nismo imeli voditeljev, ki bi ustvarili močno in zavedno skupnost. Posameznik je še naprej delal po načelu: Vsak zase, Bog za vse. Svobodo pa si je vsakdo predstavljal v tem, da lahko dela to, kar hoče, kar je zanj najbolj koristno, ni pa pomislil, da politična svoboda pomeni le spremembo vladajoče osebe ali plasti, ne pa mogoče odpravo oblasti in dolžnosti. Zamenjaval je politično in gospodarsko svobodo. Z uvedbo svobode se je zato dvignila samozavest posameznika, posebno ponos tistega, ki je kaj več posedoval. Tak je lahko postal občinski svetovalec ali celo župan, torej oblast v vasi, kar mu je vsekakor prijalo. Nastalo je tekmovanje za župansko mesto, za ugled in za zemljo. Izvedla se je ostra ločitev med posestniki in bajtarji. Vse to seveda ni krepilo duha skupnosti. Ta se je pričel uveljavljati šele z ustanavljanjem prosvetnih društev in z razvojem združništva.

Vas Suhi dol, ki se v njej vrši dejanje »Vode«, je razdvojena v vprašanju: ali naj napeljejo v vas vodovod ali ne. Večina občinskega odbora, ki je sestavljen iz samih gruntarjev, je proti vodovodu. Glavni vzrok njihovemu odklonilnemu stališču so stroški, ki so zvezani s takim podjetjem. Zato nočejo priznati vrednosti in pomena vodovoda za vso vas. Gruntarji imajo dovolj volov, pa bodo vodo v suši raje v sodih dovažali, kakor da bi napravili vodovod, od katerega bi lahko pila i gruntar i bajtar, ki pa bo le malenkostno prispeval k napeljavi. To je na eni strani izraz gruntarske ošabnosti, ki je vedno vzrok prepirov in pretefov po naših vaseh, na drugi strani pa slika značilno konservativnost našega kmeta. Kne, bivši župan, je tudi zato nasproten vodovodu, ker ne privoščiči novemu županu zasluge za napeljavo vodovoda. Taka karikirana osebna politika je v komediji vzrok vedno novim zapletljajem. — Značilen je preobrat kmetiške radodarnosti, ko gre za spomenik ameriškega dobrotniku, ki bo Suhadolčanom na lastne stroške zgradil vodovod. Vsi radi prispevajo k postavitvi spomenika; kajti s tem se bodo proslavili po vsej deželi, njihova imena pa bodo vklesana v spomenik v vekevečen spomin suhadolske darežljivosti. Prizor v prvem dejanju, ko se kmetje posvetujejo, kakšen naj bo spomenik, je pristno kmetiški — v tem oziru v vsej komediji najboljši — in priča o dobrem poznavanju kmetiške brihtnosti in njihovega prirodnega čuta za dostojnost.

Prvo dejanje je dobro podana slika vaškega življenja. Je pa tudi le slika brez dramatične napetosti ter v nas prav nič ne vzbuja zanimanja za nadaljni potek igre.

Drugo dejanje pa je prav živo. Pred nami se razvija prav resen dramatičen konflikt. Najboljši in življensko skrajno resničen prizor je prepir žensk. Imenitno se pokaže Primožkov tip skopuškega, a obenem častiželjnega kmeta. Komedijantovska ter nekoliko pretirana pa je vzporedna osebna politika obeh županov.

Tretje dejanje poteka zelo hrupno. Sijajen pa je intimen prizor med Katrico in Tinčetom. Pri tem pa imata velike zasluge oba igralca. Višek teatralike v tretjem dejanju doseže slavnostni sprevod s šolsko mladino, z narodnimi nošami ter s požarno brambo in pa govor občinskega tajnika. Predvsem je vrednost tega govora v parodiji na podobne govore ob podobnih prilikah. Konec komedije pa radi svoje prisiljenosti ne zadovoljuje. Pa tudi nekateri prizori so preveč burkasti.

Ljudska komedija »Voda« ima prav posrečeno izbrano snov in prenese nepristransko umetnostno kritiko. Gradnja v prvem dejanju je pomankljiva. Polovica tretjega dejanja je le pričakovanje slavnostnega odkritja spomenika. Ta čas je izpolnjen z nekaterimi šalami, izmed katerih je ta, da Suhadolčani odkrivajo spomenik preden so dospele cevi za vodovod, mojstrska, ker izvira prav iz njihovih značajev. Humor vse komedije

Ta de ostane pri Poštni hranilnici in pismenih
sporočilih ne dobi lastnik čekovnega računa.

Pismena sporočila lastniku ček računa:

Prostor
za znamko.
(Kol za do-
pisnico)

S to položnico lahko vplača vsakdo na blagajni Poštne hranilnice ali nje podružnic, pa tudi na vsaki pošti v kraljevini Jugoslaviji neomejen znesek, ne da bi se moral legitimirati.

Položnico izpolni vplačnik sam z roko (samo s črnilom) ali s pisalnim strojem ali pa s tiskom. Pobotnico potrdi blagajna Poštne hranilnice ali pošta in jo vrne vplačniku. Položnico je treba datirati z dnem, ko se znesek vplača.

Pobotnica je dokaz, da se je izvršilo vplačilo v korist dotičnega čekovnega računa, kadar ima vplačilno številko, podpis pooblaščenega uslužbenca pošte ali Poštne hranilnice in pečat.

Nerazločno pisanih, raztrganih, zamazanih, popravljenih ali radiranih čekovnih položnic pošte ne smejo sprejemati.

Poštna hranilnica, podružnica v Ljubljani.

Postna hranilnica, podružnica v Ljubljani.

Poštna hranilnica, podružnica v Ljubljani.

Pobotnica

Sporočilo lastniku ček. računa.

Temeljnica
za knjiženje.

Znesek Din p
z besedo
dinarjev

Znesek Din p
je vplačal

Znesek Din p
je vplačal

vplačan na ček. račun št. **16046**

za ček. račun štev.: **16046**

za ček. račun št. **16046**

Ime lastnika čekovnega računa:

Srednje šolska organizacija „Žar“.
Ljubljana.

dne 193.....

Srednješolska organizacija „Žar“.
Ljubljana.

dne 193.....

Zaporedna štev. dnevnika:

Zaporedna štev. dnevnika:

Podpis pošt. uslužbenca.

Obrazec štev. 106. Š.

Izpolni vplačnik

Postanska štedionica

Izpolni vplačnik

Izpolni vplačnik.

je pristen in obilen. Je pa včasih nejasen v izrazu ali izvoru. Tako pušča igra precej nejasnosti v razvoju posameznih zgodb. Pisatelj tudi ni povsem zadovoljivo rešil težavnega problema prehoda posameznih prizorov. V igri je obilo besedne in situacijske komike: preveč tega pa ni dobro. Značaji so večinoma risani zelo dobro in so živi. Tega ne bi mogel v toliki meri soditi o Prelesniku in o Tinčetu. Kmetiško okolje je podano zelo resnično in kar se da prepričevalno.

Seveda, z jezikom je v ljudski komediji velika težava. Izrazi književnega jezika se družijo z dialektičnimi in z izrazi konvencionalnega govora. No, Vombergar je našel precej zadovoljiv izhod. Skoraj v izključno književnem jeziku je podal ljudsko govornico. To ga je seveda stalo dolgega opazovanja in mnogo truda. Velika jezikovna zmešnjava je bila pa na odru. Nekateri igralci so književni jezik izgovarjali z dolenjskimi končnicami, čeprav se igra vrši na Gorenjskem.

Realistična režija g. Skrbinška se igri podaja. Le to se mi ne zdi pravilno, da igra občinskega tajnika prehaja včasih v grotesko. Poštarjeva naglica v tretjem dejanju spada pa že v opereto. Najbrže pa je bilo premalo časa za študij igre na razpolago. Skupinski prizori so namreč grozovito neizdelani. To pa ne more biti režiserjeva krivda, ker g. Skrbinška poznamo kot zelo vestnega režiserja skupinskih nastopov. Očitno je primanjkovalo tudi ženske štatisterije. Mislim, da je Narodno gledališče zmožno spraviti tako ljudsko igro primerno na oder. Saj je svojo zmožnost pokazalo v težjih igrah. Uprizoritev »Vode« je bila malomarna.

Kljub vsemu so bili odlični tipi: župan, Hribarica, bajtar Šimen, Primožek, Kuc in Špin. Manj je zadovoljevala županja, ker ni bila tako ostro karakterizirana kakor Hribarica in je igrala nekoliko prisiljeno ter šablonsko. Tinčec je bil v pisateljevem smislu do skrajnosti izdelan lik, pravtako Katrica. Odličen v igri in maski je bil občinski tajnik, le da je preburen in neizdelan, se je včasih zdelo. Najbolj nehvaležno vlogo je imel g. Gregorin kot slikar Prelesnik, zato je bil včasih neživljenski. Sicer zadovoljiva a malo nejasna je bila Anka. Zdelo se mi je, da je bila preveč mestna gospodična in premalo hči kmečkih staršev. Ostale osebe so bile več ali manj zadovoljive.

H koncu bi le še poudaril ogromno vrednost Vombergerjeve »Vode« za naše podeželske odre in za našo ljudsko gledališko kulturo. Mi le želimo, da bi Vombergar ostal zvest svojemu delu da bi zajel še širšo snov in da bi oblikovno dozorel.

Tone.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Cena letnika (10 števil) znaša 30 Din, ozir. 35 Din s poštino.

Čekovni račun pri poštni hranilnici št. 16.046.

Vse reklamacije in prošnje je treba nasloviti na društveni odbor na državni klasični gimnaziji v Ljubljani.

*

Vse naročnike in člane prosimo, da nam plačajo naročnino čim prej (po možnosti ves znesek naenkrat). Prav tako prosimo, da poravnajo svoje denarne obveznosti iz lanskega leta oni, ki tega še niso storili.

V zalogi je še nekaj lanskih vezanih in nevezanih letnikov ter nekaj predlanskih vezanih letnikov in posameznih števil (vse številke razen prve in druge — 20 Din). Prav tako morete dobiti še »Pregled zgodovine I.«, cena 10 Din, in originalne platnice za III. letnik, cena 12 Din.

Kdor pridobi pet solidnih naročnikov, dobi list zastoj. Podrobne informacije dobite pri odboru na drž. klasični gimnaziji v Ljubljani.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Kljub temu, da smo v prejšnji številki napovedali, da bomo odslej odgovarjali sotrudnikom v listu, tega v bodoče iz več razlogov ne bomo storili. Sotrudnikom bomo odgovarjali pismeno, vsakemu posebej. Zato prosimo, da nam sodelavci, ko nam oddajo prispevke, javijo tudi naslov, na katerega naj pošljemo naš odgovor; oni pa, ki naj jim odpišemo po pošti, naj nam pošljejo tudi znamko za odgovor. Našo kritiko o njih spisih bodo prejeli vsi nekaj dni za izidom številke, za katero so nam jih poslali. Rokopisov ne bomo vračali razen onim, ki to izrecno žele.

Nekaj stvari, ki smo jih prejeli že za to številko, nam ni bilo še mogoče priobčiti. Natisnemo jih v naslednji številki. — Rokopise za 5. in 6. številko oddajte uredniškemu konzorciju takoj po božičnih počitnicah.

